

Nr 1

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskningen av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning ha båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående justitieombudsmannaämbetets förvaltning under år 1961.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diarier, vilka år 1961 förts i nämnda expedition, dels protokoll över de av justitieombudsmannen under året verkställda inspektionerna, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte ha på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen erinras till en början, att — sedan hovrättsrådet Ulf Lundvik av sagt sig uppdraget att vara justitieombudsmannens ställföreträdare — riksdagens därtill utsedda valmän vid ett den 23 mars 1961 förrättat val utsett hovrättsrådet Holger Nordqvist till ställföreträdare för justitieombudsmannen.

Vidare meddelas, att justitieombudsmannen Alfred Bexelius begagnat sig av semester under tiderna den 13—den 31 maj och den 11 september—den 7 oktober samt åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag under tiderna den 23—den 28 januari och den 10—den 15 april. Under justitieombudsmannens ledighet har ämbetet föreståtts i januari av Lundvik och under övriga tider av Nordqvist. För att få tillfälle att ägna erforderlig tid åt de ur principiell synpunkt viktigaste ärendena och för att nedbringa förefintlig arbetsbalans har justitieombudsmannen vidare med stöd av 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän uppdragit åt Nordqvist att under tiderna den 25 mars—den 9 april, den 21 april—den 12 maj, den 1 juni—den 4 juli, den 7—den 9 juli, den 12 augusti—den 10 september samt den 8 oktober—den 31 december förrätta å ämbetet ankommande göromål med avseende å ärenden, vilkas avgörande justitieombudsmannen icke själv förbehållit sig.

Ämbetsberättelsen upptager en redogörelse för ärenden, som bedömts vara av mera allmänt intresse, däri även medtagits av justitieombudsmannen under år 1961 gjorda framställningar till Konungen. Framställningarna ha avsett:

- 1) utfärdande av anvisningar till ledning för beräkningen av vissa kommissionärsavgifter vid länsstyrelserna m. m.;

- 2) behovet av en översyn av bestämmelserna om kostnader för vissa förrättningar enligt stadgan angående hotell- och pensionatsrörelse samt förordningarna om eldfarliga oljor och explosiva varor;
- 3) införande av bestämmelser om förbud mot utmätning av flitpengar vilka tillerkänts person som intagits å vårdanstalt för alkoholmissbrukare;
- 4) åtgärder i syfte att åstadkomma en ur rättssäkerhetssynpunkt mera tillfredsställande ordning vid handläggning av ärenden rörande återkallelse av körkort;
- 5) ersättning åt musikdirektör i anledning av felaktigt entledigande från övningsläroartjänst;
- 6) behovet av åtgärder för avhjälpan av arbetsbalansen inom sinnesundersökningsväsendet m. m.; samt
- 7) lagstiftningsåtgärd för vinnande av ökat administrativt rättsskydd genom införande av allmän föreskrift om skyldighet i vissa fall för förvaltningsmyndigheter att före ärendes avgörande lämna enskild part tillfälle att yttra sig.

Vidare har justitieombudsmannen i anledning av remiss från chefen för civildepartementet avgivit yttrande över ett av läkarundersökningsutredningen avgivet betänkande angående skyldighet för statstjänstemän m. fl. att underkasta sig läkarundersökning m. m.

I anledning av brister och otydligheter i lagstiftningen, vilka uppmärksammats vid prövning av klagomål eller i samband med inspektioner, ha handlingarna i vissa ärenden överlämnats till vederbörande departementschef eller pågående utredningar för kännedom.

Under sina ämbetsresor år 1961 har justitieombudsmannen inspekterat länsstyrelsen, lantbruksnämnden, landsfogden och lappfogden i Jämtlands län;

rådhusrätten, magistraten och överexekutor i Östersund samt Jämtlands norra, östra och västra domsagor och Härjedalens domsaga;

stadsfiskalen och stadsfogden i Östersund samt landsfiskalerna i Undersåkers, Mörsils, Rödöns, Frösö och Svegs distrikt;

lantmäterikontoret i Östersund;

barnvårds- och nykterhetsnämnderna i Östersund samt Frösö och Svegs köpingar;

erkända vårdanstalten för alkoholmissbrukare Karolinergården i Änn;

Frösö sjukhus vid Östersund; samt

fångvårdsanstalten i Östersund och fångkolonien Rommersnäs i Lillhärdal.

Vidare har justitieombudsmannen tillsammans med chefen för medicinalstyrelsen besökt Ulleråkers sjukhus.

Tjänstförrättande justitieombudsmannen Nordqvist har under år 1961 inspekterat

rådhusrätterna och magistraterna i Vänersborg, Borås och Alingsås; Tössbo och Vedbo, Nordals, Sundals och Valbo, Flundre, Väne och Bjärke, Borås, Vättle, Ale och Kullings samt Marks domsagor; ävensom landsfiskalerna i Åmåls, Melleruds, Vättle, Skene, Kinna och Kullings distrikt.

Över de under år 1960 handlagda klagomålen och anställda åtal m. m. meddelas i berättelsen följande översikt:

»På sätt framgår av ämbetsberättelsen till 1960 års riksdag uppgick antalet av de år 1960 till år 1961 balanserade, under handläggning härstädes varande ärendena till	240
Antalet under år 1961 diarieförda ärenden har uppgått till 1 101 (mot 1 225 under år 1960 och 1 022 under år 1959). Av dessa avsågo 21 JO-ämbetets organisation och dylikt. Av återstående 1 080 under år 1961 diarieförda ärenden ha anhängiggjorts genom klagomål	983
på grund av tidningsartiklar	14
på grund av anmärkning vid inspektion eller eljest på JO:s eget initiativ	83
Summa balanserade och inkomna ärenden	1 320

Tabell över de verksamhetsområden som berörts av de under år 1961 diarieförda ärendena¹

Verksamhetsområden	Klagomål	JO:s initiativ	Summa
<i>Domstolsväsendet</i> (utom förvaltningsdomstolar)	141	30	171
<i>Åklagarväsendet</i>	155	16	171
<i>Polisväsendet</i>	98	3	101
<i>Exekutionsväsendet</i>	30	5	35
<i>Fångvården</i>	122	1	123
<i>Medicinalväsendet: sinnessjukvården</i>	107	3	110
i övrigt	27	1	28
<i>Nykterhetsvården</i>	15	1	16
<i>Barna- och ungdomsvården</i>	27	5	32
<i>Byggnadsväsendet</i>	14	—	14
<i>Hysesregleringen</i>	8	—	8
<i>Lantmäteriet</i>	10	1	11
<i>Skolväsendet</i>	10	1	11
<i>Taxeringsväsendet</i>	29	8	37
<i>Administrationn i övrigt</i> (avseende andra ärenden än de ovan nämnda)			
centrala statliga verk och nämnder	63	6	69
länsstyrelser	54	11	65
andra lokala organ	47	1	48
<i>Statens affärsdrivande verk</i>	13	—	13
<i>Kyrkliga myndigheter</i>	31	1	32
<i>Kommunala myndigheter</i> (i övrigt)	56	3	59
Kungl. Maj:t i statsrådet och riksdagen	8	—	8
Enskilda sammanslutningar och personer	38	—	38
Förfrågningar, orediga klagomål o. d.	71	—	71

¹ Åtskilliga ärenden ha avsett flera verksamhetsområden.

Av ovan berörda 1 320 ärenden ha under år 1961:	
1) till annan myndighet överlämnats	17
2) såsom återkallade avskrivits	12
3) utan åtgärd avskrivits	190
4) efter vederbörandes hörande eller efter annorledes verkställd utredning avskrivits	592
5) till åtal hänvisats	7
6) föranlett 7 framställningar till Kungl. Maj:t (i 16 ärenden) ..	16
7) föranlett rättelse, påpekande, erinran eller annan åtgärd	208
och äro vid 1961 års slut:	
8) i avbidan på infordrad förklaring, påminnelser avgivande eller annan utredning vilande	96
9) i avbidan på domstols eller myndighets beslut vilande	24
10) på prövning beroende	158
	Summa 1 320

För nedan angivna fel och försummelse i tjänsten har under år 1961 förordnats om åtal:

- 1) mot en stadsfogde för att han generellt beslutat om jämkning av beviljad införsel utan att dessförinnan ha i varje individuellt fall prövat om behov av jämkning förelåg med hänsyn till samtliga förefintliga relevanta omständigheter;
- 2) mot en biskop för otillbörlig påtryckning mot underlydande prästman;
- 3) mot en stadsfiskal för försummelse att verkställa föreskrivna besiktningar av hotell m. m. (se s. 184 o. f.);
- 4) mot en länsassessor i hans egenskap av taxeringsnämndsordförande för underlåtenhet att inom skälig tid besvara remisser över besvär i skattemål och mot en landskamrerare för underlåtenhet att vidtaga erforderliga åtgärder i anledning av berörda försummelse;
- 5) mot en socialombudsman för underlåtenhet att bringa i verkställighet barnavårdsnämnds beslut om intagning å ungdomsvårdsskola;
- 6) mot en kyrkoherde för underlåtenhet att bereda anhöriga till en avliden tillfälle att närvara vid jordfästningen av den avlidna; samt
- 7) mot en landsfiskal för beslut om handräckning för att å arbetshem inställa en försörjningspliktig person, oaktat laga förutsättningar för sådan handräckning icke förelegat.»

Rörande arbetsbalansen anmärkes i berättelsen, att antalet klagomål varit mycket stort även under år 1961. Under året ha sålunda inkommit 983 klagomål eller precis samma antal som under år 1960 mot 780 under år 1959. Antalet ärenden, som upptagits på justitieombudsmannens initiativ, har uppgått till 97 mot 226 under år 1960 och 223 under år 1959. Anledningen till att antalet på justitieombudsmannens eget initiativ upptagna ärenden nedgått väsentligt är att inspektionsverksamheten under år 1961

begränsats på grund av arbetsförhållandena vid justitieombudsmansexpeditionen, vilka tyngts på grund av att många av de avgjorda ärendena varit ovanligt omfattande och svårbemästrade och till följd av vissa tillfälliga personalsvårigheter.

Hela antalet nya ärenden har under år 1961 uppgått till sammanlagt 1 080 mot 1 209 året dessförinnan och 1 003 under år 1959. Under år 1961 ha avgjorts 1 042 ärenden mot 1 238 under år 1960 och 1 084 under år 1959. Härigenom har antalet vid årsskiftet 1961/62 balanserade ärenden stigit till 278 mot 240 vid slutet av år 1960 och 269 vid årsskiftet 1959/60. Av de till år 1962 balanserade 278 ärendena ha 50 inkommit före år 1961.

Berättelsen upptager meddelande därom, att under år 1961 någon förklaring av lag, i den ordning § 20 regeringsformen bestämmer, icke blivit meddelad av Kungl. Maj:t.

I berättelsen har justitieombudsmannen intagit en framställning till riksdagen angående åtgärder i syfte att trygga justitieombudsmannaämbetets behov av kvalificerad personal.

Utskottet. Den av justitieombudsmannen till riksdagen gjorda framställningen angående åtgärder i syfte att trygga justitieombudsmannaämbetets behov av kvalificerad personal kommer utskottet senare att behandla särskilt.

Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 30 januari 1962

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Nyström, Erik Svedberg, Arvidson, fröken Mattson och herr Alexanderson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Landgren, Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Keijer, Martinsson och fru Kristensson.